

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА,
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ

Л. П. Журавльова, Л. О. Котлова, Г. В. Пирог

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ**

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2019

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 25.10.2019 року)*

Рецензенти:

Камінська О. В. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету

Шпак М. М. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка

Ж 91

Л. П. Журавльова, Л. О. Котлова, Г. В. Пирог.
Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з психології. – 2-е вид., переробл. і допов. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 48 с.

Методичні рекомендації висвітлюють теоретичні, методичні та організаційні аспекти підготовки магістерської роботи, практичні поради магістрантам щодо написання й оформлення магістерської роботи та її прилюдного захисту. Наведені зразки титульного аркушу, змісту, вступу, оформлення літератури, відгуку наукового керівника, рецензії на роботу тощо.

В методичних рекомендаціях описано процедуру попереднього захисту магістерської роботи на кафедрі та її захисту в екзаменаційній комісії, а також вимоги до публікацій.

© Л. П. Журавльова, Л. О. Котлова, Г. В. Пирог, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	4
2. СТРУКТУРА І ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	6
2.1. Титульний аркуш магістерської роботи	6
2.2. Зміст	7
2.3. Перелік умовних позначень	7
2.4. Вступ	7
2.5. Основна частина	10
2.6. Висновки	11
2.7. Список використаних джерел	12
2.8. Додатки	12
3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	13
3.1. Загальні вимоги	13
3.2. Нумерація	14
3.3. Цитування та посилання на використані джерела	14
3.4. Ілюстрації	15
3.5. Таблиці	17
3.6. Примітки	18
4. ПІДГОТОВКА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	18
4.1. Етапи підготовки та виконання магістерської роботи	18
4.2. Робота над літературою з теми магістерського дослідження	20
4.3. Написання наукових публікацій	20
4.4. Захист курсової роботи	22
5. ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	22
5.1. Попередній захист магістерських робіт	23
5.2. Відгук наукового керівника	24
5.3. Рецензування магістерської роботи	24
5.4. Підготовка доповіді та презентації для захисту магістерської роботи	25
5.5. Захист магістерської роботи в Державній екзаменаційній комісії	26
5.6. Оцінювання магістерської роботи	26
6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	31
Додаток А. Зразок титульного аркуша	31
Додаток Б. Зразок оформлення зворотного боку титульного аркуша	32
Додаток В. Зразки оформлення змісту	33
Додаток Г. Зразки написання вступу	35
Додаток Д. Зразок оформлення висновків	39
Додаток Е. Правила оформлення бібліографії	40
Додаток Ж. Зразок оформлення нумерації підрозділів, посилань на джерела	41
Додаток И. Орієнтовний зразок календарного плану підготовки магістерської роботи	42
Додаток К. Зразок відгуку наукового керівника	43
Додаток Л. Зразок рецензії на магістерську роботу	44
Додаток М. Рекомендації з розробки презентації для захисту магістерської роботи	45

ВСТУП

Методичні рекомендації до написання магістерської роботи розроблено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», інструкцій Міністерства освіти і науки України, проекту стандартів вищої освіти України з підготовки магістрів за спеціальністю 053 Психологія, «Положення про організацію навчального процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка».

У структурі сучасної вищої школи в Україні *магістр* – це найвищий академічний (не науковий) освітньо-кваліфікаційний рівень, оскільки відображає, передусім, рівень підготовки випускника та свідчить про наявність у нього вмінь і навичок, що притаманні науковому працівнику-початківцю. Магістр, що здобув на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста поглиблені спеціальні компетентності, повинен мати широку ерудицію, володіти методологією наукового дослідження, методами отримання, обробки, фіксації наукової інформації.

Магістрантом називається особа, яка навчається у магістратурі і завершує своє навчання в магістратурі самостійною науково-дослідною роботою – *магістерською роботою*. Магістерська робота виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного її захисту й отримання академічного ступеня магістра.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Магістерська робота з психології є завершальним етапом навчального процесу та науково-дослідної роботи магістрантів Житомирського державного університету імені Івана Франка, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія та претендують на здобуття освітнього ступеня магістра за відповідною кваліфікацією.

Випускна робота магістранта з психології є самостійним, закінченим науковим дослідженням з проблем психології, яка має сукупність теоретичних і практичних положень, висновків і рекомендацій. Основне завдання магістранта – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання з психології.

Тематика магістерських робіт з психології щорічно розробляється викладачами випускаючої кафедри й пропонується магістрантам для розгляду. Проте магістранти самі можуть запропонувати тему роботи, виходячи з її актуальності та своїх наукових інтересів. Узгодження і кінцеве формулювання теми відбуваються в процесі консультацій з науковим керівником.

Магістерська робота засвідчує:

- рівень теоретичних знань та практичної підготовки, вміння застосовувати здобуті у вищому навчальному закладі знання для розв'язання практичних завдань;
- здатність до самостійної роботи за обраною тематикою;
- вміння логічно та аргументовано викладати матеріал дослідження, упорядковувати накопичені наукові факти,

- презентувати отриману інформацію у вигляді текстового та ілюстративного матеріалу,
- здатність критично мислити та вміння аргументувати власну точку зору;
- вміння доводити наукову цінність або практичну значущість тих чи інших положень.

Метою виконання магістерської роботи є набуття магістрантом навичок самостійного науково-практичного дослідження конкретної проблеми з психології.

Основними завданнями магістерської роботи є:

- вивчення, узагальнення та систематизація теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;
- планування, проведення та обробка емпіричного дослідження з обраної психологічної проблеми;
- розробка теоретичних та практичних рекомендацій з вирішення конкретних науково-практичних завдань;
- формування вміння формулювати наукові судження та висновки, логічно і послідовно їх викладати, публічно захищати результати наукових пошуків.

Магістерська робота виконується на основі вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, останніх досліджень з обраної теми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Магістерська робота має бути написана державною мовою, науковим стилем із логічним й аргументованим викладом матеріалу.

Вимоги до магістерських робіт:

- актуальність тематики, відповідність її сучасному стану галузі науки та перспективам її розвитку;
- вивчення та критичний аналіз монографічної й періодичної літератури з теми;
- дослідження та характеристика історії проблеми та її сучасного стану;
- чітке формулювання мети, предмету, методів дослідження;
- дотримання основних вимог до проведення емпіричних досліджень у психології;
- узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та перспективи подальших досліджень;
- апробація результатів дослідження через публікації тез і статей у збірниках наукових праць, виступи на конференціях.

Магістрант зобов'язаний:

- визначити мету і завдання випускної магістерської роботи;
- провести дослідження з обраної теми магістерської роботи;
- підготувати текст випускної магістерської роботи, який за змістом і формою відповідає вимогам щодо аналогічних робіт вищої школи в Україні;
- захистити результати досліджень за обраною темою випускної магістерської роботи перед Державною екзаменаційною комісією на предмет державної атестації.

Із метою наукової професійної допомоги при підготовці магістерської роботи призначається науковий керівник, який має науковий ступінь. **Науковий керівник**

надає науково-методичну допомогу магістранту з питань написання магістерської роботи:

- остаточне редакційне формулювання теми випускної магістерської роботи;
- розробка концепції, структури (плану) магістерської роботи та визначення методики дослідження обраної теми випускної магістерської роботи;
- розробка індивідуального календарного плану-графіка написання випускної магістерської роботи;
- підбір фахових, наукових, методологічних джерел, які стосуються досліджуваної проблеми.

Науковий керівник зобов'язаний:

- проводити наукове консультування магістранта в процесі дослідження щодо вибору мети, об'єкту і предмету, визначення завдань, плану, змісту, методів дослідження;
- проводити аналіз і контроль організації самостійної роботи магістранта з дослідження обраної теми і написання випускної магістерської роботи;
- проводити оцінку та наукову атестацію результатів дослідження магістрантом теми випускної магістерської роботи;
- написати відгук на підготовлену випускну магістерську роботу, зробити висновок щодо рекомендації випускної роботи до захисту;
- надавати консультативну допомогу магістранту в його підготовці до захисту випускної магістерської роботи.

2. СТРУКТУРА Й ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Магістерська робота повинна мати таку структуру:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

2.1. Титульний аркуш магістерської роботи

На **титульному аркуші** (додаток А) зазначають:

- повні назви міністерства / відомства, якому підпорядкований вищий навчальний заклад, вищого навчального закладу, факультету і кафедри, де виконана робота;
- назву роботи;
- кваліфікаційний рівень, на який претендує магістрант;
- курс, групу, шифр та назву галузі знань, спеціальність, форму навчання;
- прізвище, ім'я, по батькові автора,

- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові рецензента;
- місто і рік.

Скорочення у назвах міністерства/відомства, вищого навчального закладу та теми курсової роботи не допускаються.

Зворотний бік титульного аркуша (додаток Б) містить

- дату допуску до захисту;
- оцінку за національною шкалою і ECTS (бал і літера);
- прізвища та ініціали членів комісії та їхні підписи.

Після титульного аркушу в роботу переплітається три окремі файли, у які вкладаються відгук наукового керівника, рецензія на магістерську роботу, довідка про унікальність.

2.2.Зміст

Зміст подають на початку роботи, він має відповідати плану роботи. Він містить найменування усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема: вступу, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків, та номери сторінок, які вказують на початок викладення матеріалу (додаток В).

2.3.Перелік умовних позначень

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів може бути поданий в роботі за необхідності, якщо вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо.

Перелік треба друкувати у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом, двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, їх не включають до переліку, а розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

2.4. Вступ

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження (додаток Г). Обсяг вступу становить близько 5% від загального обсягу роботи, що дорівнює 3-4 сторінкам. Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії дослідження, коли проблема постає перед автором у повному обсязі.

Послідовність складових вступу рекомендовано нижче.

Актуальність проблеми – передбачає висвітлення значення обраної теми

дослідження для суспільства, галузі, спеціальності. У процесі обґрунтування актуальності проблеми дослідження слід назвати прізвища дослідників, які присвятили свої роботи досліджуваній проблемі, напрями їхніх досліджень, а також вказати на проблеми, які не вирішені в аспекті тематики магістерської. Прізвища вчених, на яких посилаються при висвітленні актуальності, мають бути перераховані в алфавітному порядку, ініціали мають йти поряд з прізвищами, а не переноситись на наступну стрічку.

Об'єкт дослідження магістерської роботи – це частина психологічної реальності, на яку спрямований процес пізнання та в межах якої знаходиться предмет дослідження. Об'єктом у психології можуть виступати різні психологічні та соціально-психологічні процеси (соціалізація, адаптація, розвиток групи і т.д.), явища тощо.

Предмет дослідження магістерської роботи – це ті властивості, сторони, особливості об'єкту, які підлягають вивченню в даному дослідженні. Об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Зазвичай предмет дослідження пов'язаний безпосередньо з центральним питанням проблеми.

Гіпотеза дослідження. В результаті аналізу об'єкту й предмету в магістерській роботі формулюється гіпотеза (гіпотези) дослідження – припущення про наявність певних залежностей між властивостями, сторонами, особливостями досліджуваного явища, яке підлягає емпіричній перевірці.

Вимоги до гіпотези:

- точність формулювання;
- відповідність вихідним теоретичним принципам дослідження;
- доступність для перевірки у процесі психологічного дослідження.

Якщо в ході дослідження виявилось, що гіпотеза не підтвердилася або підтвердилася не повністю, це також цінний для науки результат. Він дозволяє побудувати нову модель досліджуваного явища, висунути нові гіпотези і провести нові дослідження для отримання нових даних. Тому негативний результат треба обґрунтувати, пояснити та поставити завдання подальших досліджень даної проблеми.

Мета дослідження тісно переплітається з темою магістерської роботи, об'єктом, предметом і завданнями дослідження. Мета дослідження – це те, заради чого проводиться дослідження, кінцевий результат дослідження. Бажаний результат у меті роботи формулюється через слова: *«Виявити...»*, *«Визначити...»*, *«Розробити...»* тощо.

Завдання дослідження. Завдання визначають і формулюють таким чином, щоб їх виконання призвело до досягнення мети, тобто це певні кроки дослідження, які ведуть до мети. Мета й завдання роботи повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження. Кількість завдань для магістерської роботи, як правило, становить 4.

Визначені завдання співвідносяться зі загальною структурою роботи – відповідають назвам і змісту розділів роботи. У кожному розділі дослідник має продемонструвати процес розв'язання певного завдання, коротко підсумувати його

результати.

Завдання дослідження можуть формулюватися через дієслова у теперішньому часі, наприклад, «здійснити», «вивчити», «визначити», «з'ясувати», «розробити» тощо. Зазвичай, у дослідницькій роботі з психології ставлять такі завдання: здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми; розробити теоретичну модель досліджуваного явища; на основі методологічного аналізу даної проблеми визначити методи дослідження; дослідити емпіричним шляхом певні психологічні властивості; встановити психологічні особливості досліджуваного явища; розробити та апробувати програму соціально-психологічного тренінгу та інші.

Теоретико-методологічні основи дослідження – це виокремлення теоретичних концепцій, положень, принципів і авторів, праці яких є основою для планування, проведення та аналізу результатів дослідження.

Методи та організація дослідження. В цьому пункті розкриваються способи отримання даних під час дослідження. Перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом.

При написанні магістерської роботи з психології використовуються наступні методи дослідження:

- методи теоретичних досліджень (аналіз, зокрема науково-теоретичної літератури з проблеми, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, ототожнення, моделювання тощо);
- методи емпіричних досліджень (спостереження, експеримент, тестування, опитування, контент-аналіз тощо);
- статистичні методи математичної обробки даних.

У цьому пункті також надається характеристика вибірки досліджуваних, описується організація дослідження.

Надійність та вірогідність результатів дослідження визначаються репрезентативністю вибірки, узгодженістю теоретичної моделі досліджуваного явища з методами його дослідження, застосуванням методів, які відповідають предмету, меті та завданням дослідження, адаптовані для подібних досліджень і соціокультурної ситуації.

Наукова новизна та теоретичне значення передбачає розробку наукових положень, запропонованих магістрантом особисто. Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і показуючи відмінність отриманих результатів від відомих раніше. Необхідно описати ступінь новизни за допомогою виразів: *«вперше: отримано..., розроблено..., доведено..., запропоновано модель...»*, *«уточнено та поглиблено...»*, *«подальшого розвитку набули...»* тощо.

Практичне значення містить відомості про впровадження одержаних результатів в психолого-педагогічній практиці, їх практичне застосування або рекомендації щодо їх використання.

Апробація результатів дослідження містить відомості щодо їх висвітлення на наукових конференціях, а саме тему, дату й місце проведення конференції. Результати магістерського дослідження повинні бути апробованими у вигляді публікацій (доповідей) на наукових або науково-практичних конференціях для оприлюднення

результатів дослідження.

Публікації – вказуються кількість і назви тез або статей, місце, рік, дата проведення. Необхідною є наявність мінімум 1-єї публікації у збірниках наукових праць, наукових і науково-практичних журналах, збірниках матеріалів конференцій тощо.

Структура та обсяг роботи – містить дані про основні складові магістерської роботи, кількість використаних джерел, таблиць та малюнків, загальний об'єм роботи та обсяг основного тексту роботи (без списку літератури та додатків). Обсяг магістерської роботи має складати не менш 80 сторінок тексту.

2.5. Основна частина

Основна частина магістерської роботи складається з розділів (теоретичний, методичний, емпіричний) і підрозділів, можливі пункти й підпункти. Рекомендовано у кожному розділі виділяти 3-4 підрозділи, які, в свою чергу, можуть поділятися на 2-4 пункти для кращої структуризації та логічності викладення матеріалу. Усі частини роботи мають бути логічно послідовними та взаємопов'язаними між собою.

Кожен розділ починається з нової сторінки. Розділи мають бути пропорційні за обсягом. Розділи та підрозділи курсової роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Кожен абзац тексту повинен містити в собі певну думку, виражену однією або кількома фразами чи реченнями.

Обов'язковим є те, щоб текст підрозділу відповідав його назві, тому після підготовки тексту його треба перечитати, проаналізувати і при виявленні розбіжностей між назвою і текстом, узгодити й уточнити назву.

У **першому теоретичному розділі** узагальнюються науково-теоретичні підходи до вирішення досліджуваної теми, здійснюється всебічний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, насамперед, монографії, наукові статті тощо.

Для визначення сучасних наукових тенденцій доцільно використовувати дані, опубліковані у відповідних періодичних вітчизняних і зарубіжних виданнях, включаючи наукометричні бази. Порівнюються та критично аналізуються різні підходи, наводяться дискусійні та невирішені аспекти теми, обґрунтовуються основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо.

В останньому підрозділі першого розділу магістрант пропонує теоретичну модель досліджуваного явища, яка подається у вигляді схеми, малюнку, таблиці і яку необхідно обґрунтувати, описати та пояснити.

Обсяг першого розділу становить 20-30% від загального обсягу роботи.

У **другому розділі** описуються основні методологічні підходи, стратегія та організація емпіричного дослідження.

Опис організації дослідження включає характеристику його етапів (підготовчого, констатувального і формувального) та підетапів: їх завдання, методи та методики, що будуть використовуватися; умови та особливості проведення; характеристику вибірки досліджуваних. Для дотримання вимог репрезентативності вибірки рекомендована чисельність кожної з досліджуваних груп має бути не меншою 30-35 осіб. Відповідно до цього, при умові дослідження статевих відмінностей, загальна вибірка має бути не

меншою за 60-70 осіб; вікових – не меншою 30-35 осіб кожного віку. Загальна кількість вибірки узгоджується з науковим керівником і залежить від обраної теми; зазвичай, для магістерського досліджування вона складає 70-120 осіб. При переважному використанні методів якісного аналізу вибірка може бути меншою.

Для обґрунтування валідності обраних емпіричних методів необхідно співвіднести призначення кожної методики, вимоги до її використання з завданнями та умовами даного дослідження. Кількість методик залежить від особливостей предмету дослідження (4-5 методик, проте може бути і меншою за умови їх значного обсягу, складності, великої кількості параметрів, що визначаються). Характеристика методик передбачає зазначення їх мети та опис шкал, кількісних показників, способів кількісної обробки отриманих результатів.

Обсяг другого розділу становить 20-30% від загального обсягу роботи.

Третій розділ містить результати емпіричного дослідження, які систематизуються і аналізуються. Отримані показники подаються, аналізуються та інтерпретуються окремо в різних підрозділах в залежності від завдань етапів дослідження. В останньому підрозділі порівнюються, знаходяться взаємозв'язки, визначається типологія психологічних явищ, що описують предмет дослідження.

Результати дослідження оформлюються в таблицях і малюнках та пояснюються, інтерпретуються. Для більш глибокого та ґрунтового аналізу застосовуються методи математичної статистики. На основі аналізу отриманих результатів визначаються тенденції і закономірності розвитку досліджуваного явища, надаються рекомендації щодо їх практичного використання.

Обсяг третього розділу становить близько 40% від загального обсягу роботи.

2.6. Висновки

У кінці кожного розділу має бути окремий підрозділ **«Висновки до розділу ...»** зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, до яких магістрант самостійно дійшов у результаті проведеного аналізу.

У загальних **висновках** підводяться підсумки проведеного дослідження, викладаються основні здобуті найбільш важливі наукові та практичні результати, які сприяли розв'язанню завдань роботи та наукової проблеми дослідження (додаток Д). Обсяг висновків у магістерській роботі становить близько 5% від загального обсягу роботи, що дорівнює 3-4 сторінкам.

Виклад висновків передбачає їх нумерацію, кількість висновків не має перевищувати 7.

Формулювання висновків повинно базуватися відповідно до мети, гіпотези дослідження та поставлених у вступі завдань, ґрунтуючись на матеріалах основної частини роботи. Зокрема, у висновках висвітлюються запропонована магістрантом теоретична модель досліджуваного явища, узагальнені результати емпіричного дослідження.

Висновки мають бути чіткими, конкретними, лаконічними, переконливими. Вони не мають носити характер анотації (*«було проведено ...»*) і можуть формулюватися через такі слова: *«аналіз показав, що...»*, *«з'ясовано, що ...»*, *«встановлено ...»*, *«виявлено ...»* та ін.

У кінці висновків, за межами нумерації, необхідно наголосити на тому, що мету дослідження досягнуто, поставлені завдання вирішено, гіпотезу підтверджено (повністю, частково або ні).

2.7. Список використаних джерел

Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. В магістерській роботі він має містити не менш 70 найменувань. Недостатня кількість джерел може свідчити про поверховість дослідження, а надмірність джерел – про компілятивний характер роботи.

Джерела потрібно розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

При оформленні списку використаних джерел слід дотримуватися сучасних вимог стосовно правил складання бібліографічного опису джерел (ДСТУ 8302:2015, наказ МОН № 40 від 12.01.2017 р.). Приклад оформлення бібліографічного опису у списку літературних джерел до кваліфікаційної роботи подано у додатку Е.

Список складається із вітчизняної і зарубіжної наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури, фахових видань, зокрема розташованих у міжнародних наукометричних базах та інформаційних ресурсах Інтернету. До списку слід включати всі використані джерела: монографії, автореферати, статті із наукових збірників, фахових журналів, праці провідних спеціалістів у даній галузі, найсучасніші публікації у контексті теми дослідження (за останні 5 років), публікації наукового керівника (відповідні тематиці дослідження), нормативно-правові документи, публікації автора роботи (якщо вони є).

В магістерській роботі необхідно використовувати зарубіжні публікації, видані іноземною мовою. У списку бажано мати не менше 3 таких джерел.

Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані.

2.8. Додатки

До *додатків* доцільно включати допоміжні матеріали, потрібні для повноти розкриття теми та сприйняття роботи, наприклад, опис маловідомих або авторських методик, таблиці з емпіричними даними, статистичні розрахунки, рисунки тощо.

Додатки розміщують після списку використаних джерел у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток необхідно розпочинати з нової сторінки, він повинен мати назву.

На сторінці першого додатку зверху симетрично відносно тексту друкують слово «**ДОДАТКИ**» жирним шрифтом, прописними літерами. Нижче у правому верхньому куті малими літерами з першої великої, нежирним шрифтом друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (додаток А). Додатки слід позначити послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т.д. Один додаток позначається як «Додаток А».

Нижче йде заголовок, надрукований малими літерами з першої великої, жирним шрифтом симетрично відносно тексту сторінки.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В. 3.1. – підрозділ 3.1. додатка В.

Ілюстрації, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2. – другий рисунок першого розділу додатка Д.

3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1. Загальні вимоги

Магістерська робота з психологічних дисциплін виконується українською мовою і укладається відповідно до вимог ВАК України щодо оформлення дисертацій та здобуття наукового ступеня.

Обсяг магістерської роботи – 80 сторінок тексту (2,5-3,0 др. а.), допускається відхилення в межах $\pm 10\%$. До цього обсягу не включають список використаних джерел та додатки, але всі сторінки цих частин роботи підлягають суцільній нумерації.

Параметри сторінки: магістерську роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу:

- **формат А4** (210х297 мм);
- **орієнтація книжкова;**
- **міжрядкові інтервали** – 1,5 (29-30 рядків на сторінці);
- **шрифт** текстового редактора – **Word Times New Roman**;
- **розмір 14**;
- **поля:** зліва – 30 мм, справа – не менше 15 мм, зверху – 25 мм, знизу – 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи, підрозділи та пункти.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «**ЗМІСТ**», «**ВСТУП**», «**РОЗДІЛ**», «**ВИСНОВКИ**», «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**», «**ДОДАТКИ**» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки в кінці).

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами з першої великої, з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Заголовки пунктів друкують маленькими літерами, окрім першої великої, з абзацного відступу нежирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовками розділу та підрозділу складає 3 інтервали, між заголовком підрозділу та текстом – 3 інтервали. Між заголовками підрозділу та пункту – 3 інтервали. Між заголовком пункту і текстом відстані немає (додаток Ж).

3.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, списку використаних джерел подають *арабськими цифрами* без знака №.

Нумерація сторінок магістерської роботи має бути наскрізною (включаючи ілюстрації) і проставлятися у правому верхньому куті аркуша без крапки. Першою сторінкою є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші та аркуші змісту помер сторінки не ставиться. Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі «ВСТУПУ».

Складові дипломної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ». «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують.

Номер розділу ставлять арабськими цифрами після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами жирним шрифтом симетрично тексту (додаток Ж).

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номеру підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту маленькими літерами (крім першої великої) нежирним шрифтом.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти. Заголовок підпункту друкується маленькими літерами (крім першої великої) нежирним шрифтом. Наприкінці заголовка підпункту (його може не бути) ставлять крапку. Текст роботи починається з цього ж рядка.

3.3. Цитування та посилання на використані джерела

При написанні наукової роботи магістрант повинен робити посилання на використані джерела, матеріали чи окремі результати, які наводяться в тексті. Такі посилання дають змогу відшукати первісні матеріали і перевірити достовірність поданих відомостей, допомагають з'ясувати зміст та результати дослідження, мову тексту, обсяг.

Посилатися слід на останні видання і публікації. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за *Списком використаних джерел*, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «Емпатія є системним багатовимірним утворенням, що належить до метасистеми «людина – світ»...» [6, с. 7]. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки.

Цитування джерел може бути прямим або непрямим. При прямому цитуванні подають частину авторського тексту із джерела в оригіналі, виділяючи її лапками. В кінці цитати дають посилання у квадратних дужках із зазначенням номера джерела й сторінки, з якої використаний матеріал (див. додаток Ж). При непрямому цитуванні у роботі подається частина авторського тексту у викладі магістранта, максимально приближеному до оригіналу, через слова «*автор такий-то вважає, що...*» і далі текст без лапок. В кінці також подається посилання на джерело і сторінку у квадратних дужках.

Цитування робиться українською мовою і має максимально відповідати змісту початкового тексту, без довільного скорочення та перекручувань думок автора. Пропуск слів позначається трьома крапками.

3.4. Ілюстрації

Всі види ілюстративного матеріалу в тексті позначаються словом «Рис.». Кожна ілюстрація повинна відповідати тексту, а текст — ілюстрації, для цього вони розміщуються в роботі безпосередньо після тексту, де згадуються вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстраціями в магістерських роботах з психології є схеми, діаграми й графіки; вони оформлюються у тексті у чорно-сірих кольорах.

Схема – це зображення, що передає основну ідею будь-якого процесу або явища, показує взаємозв'язок його головних елементів за допомогою умовних позначок (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Класифікація конфліктів за А. Я. Анцуповим

Діаграма – один із засобів графічного зображення залежності між величинами. Діаграми складаються для наочності зображення й аналізу масових даних.

Відповідно до форми побудови розрізняють діаграми площинні, лінійні і об'ємні. У магістерських роботах з психології найбільше поширення одержали лінійні діаграми, а з площинних – стовпчасті (стрічкові) (рис. 3.2) і секторні.

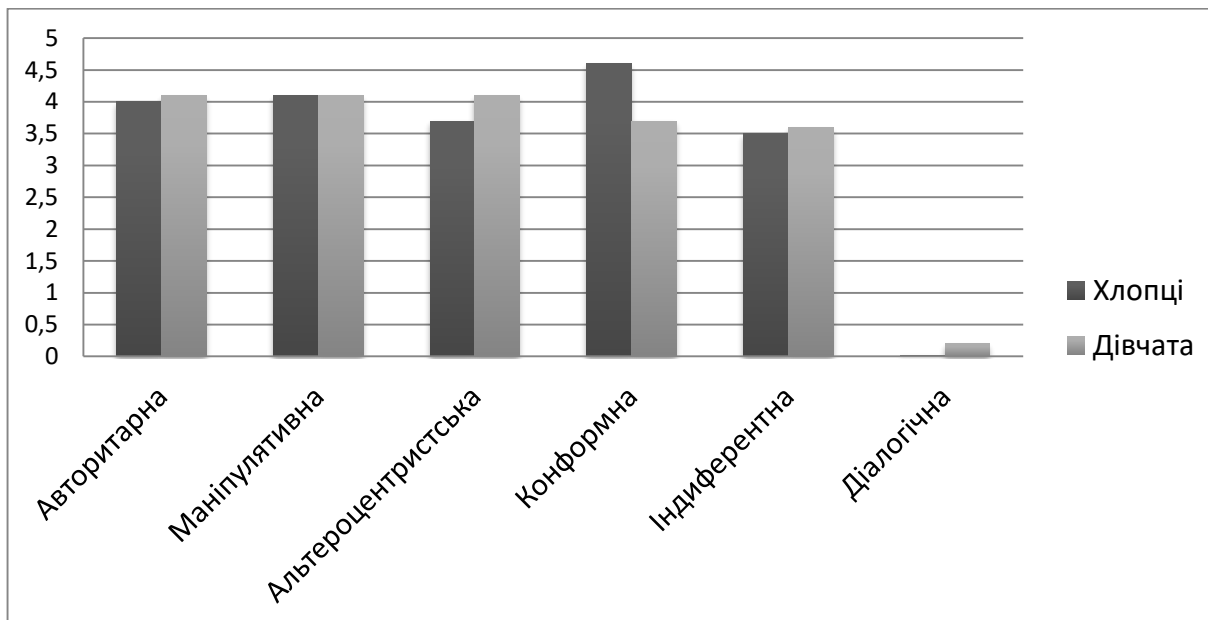

Рис. 3.2. Ціннісно-сміслова спрямованість осіб зрілого юнацького віку.

Результати обробки числових даних можна надати у вигляді графіків, тобто умовних зображень величин і їхніх співвідношень через геометричні фігури, крапки і лінії. Графіки використовуються як для аналізу, так і для підвищення наочності матеріалу.

Усі ілюстрації в магістерській роботі повинні бути пронумеровані. Нумерація їх звичайно буває наскрізною у межах розділу. Наприклад, Рис. 1.2 – другий рисунок першого розділу.

У тексті на ілюстрації робляться посилання, що містять порядкові номери, під якими ілюстрації розміщені в роботі. Не слід оформляти посилання як самостійні фрази, у яких лише повторюється те, що утримується в підписі. У тім місці, де мова йде про тему, пов'язану з ілюстрацією, і де читача потрібно відіслати до неї, поміщають посилання або у вигляді ув'язненого в круглі дужки вираження «(рис. 1.3)», або у вигляді звороту типу: «...як це видно на рис. 1.3» або «...як це видно з рис. 1.3».

Кожну ілюстрацію необхідно супроводити підписом, який повинен відповідати основному текстові й самій ілюстрації.

Підпис під ілюстрацією звичайно має три основних елементи:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис. __»;
- порядковий номер ілюстрації, що вказується без знака номера арабськими цифрами (1.1, 2.3, 3.2);
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із характеристикою зображуваного в найбільш короткій формі.

За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані, наприклад, умовні позначення, які використовуються на схемі, графіку тощо.

Після ілюстрації ставиться пробіл для розділення рисунку та основного тексту.

3.5. Таблиці

Магістерська робота може супроводжуватися значними об'ємами цифрового матеріалу, який необхідно групувати в таблиці. За змістом таблиці поділяються на неаналітичні та аналітичні. В неаналітичних таблицях наводять дані, які ілюструють те чи інше явище. Аналітичні таблиці є результатом обробки й аналізу статистичних або цифрових показників, які, наприклад, отримані в результаті експерименту. Після таких таблиць робиться узагальнення про нове (виведене) знання, яке вводиться до тексту словами: «Табл. 1.3 дає змогу зробити висновок, що...», «З табл. 3.2 видно, що...» тощо. Такі таблиці сприяють виявленню і формулюванню певних закономірностей, відбивають новизну.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці.

Таблиці нумеруються арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номеру розділу і порядкового номеру таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Слово «Таблиця» та її номер розміщують над таблицею праворуч. Назву таблиці друкують жирним шрифтом симетрично тексту. Вона повинна бути стислою і відбивати зміст таблиці. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Підходи до визначення конфлікту
(за матеріалами узагальнення літературних джерел)**

Термін	Визначення	Автор
К О Н Ф Л І К Т	(від лат. conflictus – зіткнення) – зіткнення різноспрямованих сил (інтересів, цінностей, поглядів, позицій, думок) суб'єктів взаємодії	Г.В.Ложкін, Н.І.Пов'якель
	суперечність, яка важко вирішується і пов'язана з гострими емоційними переживаннями	К.К.Платонов
	конфліктна ситуація плюс інцидент	В.А.Шейнов
	це суперечність, яка виникає між людьми у зв'язку з вирішенням тих або інших питань соціального й особистого життя	В.М.Нагаєв
	прагнення однієї сторони утвердити свою позицію, а інша сторона протестує проти неправильної оцінки її діяльності	А.Я.Анцупов

Після таблиці ставиться пробіл для відокремлення її від основного тексту.

Якщо таблиця не вміщується на одній сторінці, то її слід перенести на наступну. Слово «Таблиця __» вказують один раз праворуч на початку, а над

іншими її частинами, які розміщені на наступних сторінках, пишуть: «Продовження табл. __» із зазначенням номера таблиці. Наприклад:

Продовження табл. 3.1

Заголовки граф таблиці починають із великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком (табл. 3.2.). Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть із великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки й коми не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф приводяться в називному відмінку в однині. Наприклад:

Таблиця 3.2

Критерії	Досліджувані	
	експериментальна група	контрольна група

На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 3.2» У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 3.1».

3.6. Примітки

Якщо є потреба пояснення окремих положень тексту, таблиці або ілюстрації, використовують примітки, які розташовують безпосередньо після тексту, таблиці, ілюстрації, яких вони стосуються.

Слово «Примітка» («Примітки») друкують із великої літери та з абзацного відступу, не підкреслюють. Якщо примітка одна, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку, а потім з великої літери в тому ж рядку починають текст примітки. Якщо приміток на одному аркуші (до таблиці, ілюстрації) кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку. Наприклад:

Примітки:

1. ...
2. ...

4. ПІДГОТОВКА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

4.1. Етапи підготовки та виконання магістерської роботи

Підготовка магістерської роботи розпочинається з вибору теми дослідження і завершується її захистом на засіданні атестаційної комісії університету. Підготовка магістрантом магістерської роботи здійснюється згідно з **календарним планом до написання магістерських робіт** (додаток И), який затверджується на засіданні випускової кафедри щороку з урахуванням навчальних планів. У календарному плані визначено основні етапи й терміни підготовки магістерської роботи, які відрізняються для денної до заочної форм навчання.

Основні *етапи підготовки та виконання* магістерської роботи:

- вибір та затвердження теми магістерської роботи, призначення наукового керівника на засіданні кафедри;
- проведення теоретичного дослідження (написання вступу, 1 и 2 розділів, списку використаних джерел);
- захист курсової роботи за теоретико-методологічним аналізом проблеми магістерського дослідження;
- проведення емпіричного дослідження, опрацювання та представлення результатів емпіричного дослідження (написання 3 розділу, висновків);
- попередній захист, доопрацювання магістерської роботи згідно зауважень;
- захист магістерської роботи.

Грунтуючись на календарному плані до написання магістерських робіт, для орієнтації в термінах, контролю та самоконтролю за ходом підготовки роботи до захисту пропонується науковим керівникам узгодити з кожним магістрантом індивідуальний план-графік контролю за виконанням магістерського дослідження (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**План-графік проведення магістерського дослідження
студентом __групи
ПІБ**

№	Завдання, які треба виконати	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Вибір та узгодження з науковим керівником <i>теми</i> магістерської роботи		
2	Знайомство з <i>методичними рекомендаціями з написання магістерської роботи, з календарним планом</i> виконання магістерського дослідження. Узгодження з науковим керівником індивідуального <i>плану-графіку проведення магістерського дослідження</i>		
3	Розробка <i>структури</i> (плану) роботи. Складання <i>бібліографії</i> з проблеми дослідження		
4	Написання <i>вступу</i>		
5	Написання <i>1 розділу</i> роботи, проведення теоретичного аналізу досліджуваної проблеми		
6	Написання <i>2 розділу</i> роботи, підготовка методів та методик дослідження		
7	Підготовка <i>публікації</i> (тез або статті) з теми роботи, а саме апробація теоретичної моделі досліджуваного явища		
8	<i>Захист курсової роботи</i> за теоретико-методологічним аналізом проблеми магістерського дослідження		

9	Проведення емпіричного дослідження, аналіз отриманих результатів та підготовка 3 розділу		
10	Оформлення висновків, списку використаних джерел, додатків		
11	Підготовка публікації (тез або статті) з теми роботи, а саме апробація результатів емпіричного дослідження		
12	Підготовка повного чорнового варіанту роботи для вичитки науковим керівником		
13	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника		
14	Підготовка презентації . Написання тексту виступу для захисту		
15	Попередній захист роботи		
16	Чистове оформлення роботи Роздрукувати та здати на кафедру		
17	Відгук наукового керівника на магістерську роботу. Рецензування зовнішнім рецензентом		
18	Захист магістерської роботи		

4.2. Робота над літературою з теми магістерського дослідження

Для складання бібліографії з теми наукової роботи магістрант має використовувати як традиційні джерела (наявні в бібліотеках каталоги; виноски і посилання в підручниках, монографіях, енциклопедичних словниках; покажчики статей, розміщених у кінці останніх номерів журналів за кожен рік тощо), так і нові – електронні каталоги й бібліотеки, наукометричні бази тощо.

Під час ознайомлення з літературними джерелами магістрант складає особисту «**бібліографічну картотеку**» з теми магістерської роботи, в якій дає короткий опис кожного джерела – записує прізвище та ініціали автора, назву роботи, час і місце її видання, обсяг у сторінках; питання та аспекти проблеми, що є актуальними для магістерського дослідження.

Існують загальноприйняті норми опису використаної літератури, яких слід відразу дотримуватись під час роботи з літературою (додаток Е).

Складений студентом список літератури, необхідної для роботи над темою, погоджується з керівником, і магістрант приступає до його вивчення.

4.3. Написання публікацій

Наявність хоча б однієї публікації з теми магістерського дослідження є обов'язковою, однак рекомендується дві публікації за темою магістерського дослідження – у першій апробується теоретична модель досліджуваного явища, яку запропонував магістрант, у другій – результати емпіричного дослідження.

Найбільш поширеними **формами наукових публікацій** є статті й тези.

Наукові періодичні видання публікують для авторів свої вимоги до структури й особливостей оформлення публікацій. Проте є **загальні правила** написання наукових статей або тез, і згідно них структура публікації аналогічна структурі наукової роботи.

Структура статті (публікації), присвяченої теоретичній моделі досліджуваного явища:

- у *вступі* порушується проблема та коротко висвітлюється її актуальність. Рекомендується писати про суспільне, наукове значення вивчення певної проблеми й те, що вона недостатньо досліджувана. Вступ у публікації має бути чітким та конкретним і мати обсяг в 1-2 абзаци (5-10 рядків);
- *огляд літератури*, де у формі полеміки розглядаються різні погляди на цю проблему та дискутуються результати досліджень, відомі з літератури;
- в *основній частині* презентується авторське бачення досліджуваного явища, тобто його опис в психологічних поняттях та зв'язках між ними, який пояснює структуру, функції, фактори предмета дослідження;
- закінчення статті у формі *висновків* – формулюються головні проблемні питання досліджуваної теми та можливі напрями й методи її вивчення. У висновку не має бути нових положень – воно підбиває підсумок уже написаній роботі;
- *список використаних джерел*. Список оформляють в алфавітному порядку або порядку подання в тексті. Зверніть увагу, що ВІКІПЕДІЯ не є науковим джерелом і посилатися на неї не можна.

Стаття, яка містить результати емпіричного дослідження, включає:

- *вступ* – в ньому висвітлюється актуальність досліджуваної проблеми, її суспільне та наукове значення;
- короткий *огляд останніх досліджень* – розглядаються, здебільшого, нові дані наукової літератури з проблеми (публікації за останні 5 років), увага зосереджується на недосліджених або ж суперечливих аспектах;
- *постановку цілей та завдань* – зазначається, що саме досліджується і з якою метою (*постановка завдання*) (5-10 рядків);
- виклад *основної частини* – опис методики дослідження, отриманих результатів та їхній аналіз. Бажано подавати інформацію у формі таблиць, графіків і діаграм;
- *висновки*, які наводяться на завершення публікації та закінчуються коротким зазначенням перспектив подальших досліджень цієї проблеми;
- *список використаних джерел* – містить лише джерела, на які є посилання у статті.

Тези – це маленька, самодостатня стаття, написання якої має власну логіку:

- *тема* тез має бути в міру вузькою, повинна відповідати тематиці вашого наукового дослідження і конференції та містити щось нове;
- *назва* тез має відповідати змісту, бути конкретною та простою;
- *структура* тез: *вступ* – у ньому потрібно відповісти на просте запитання: «Чому те, що я буду писати далі, важливо»; *основний текст* – повинен

бути чітко структурованим, положення – підкріплені прикладами, приклади – їх аналізом; *загальний висновок* – повинен підсумувати висновки, зроблені на підставі аналізу прикладів або відповідати на запитання «Чому це все важливо»;

- *оформлення тез* – у всіх цитат має бути зазначене джерело, яке включає номер джерела та сторінки, звідки вона взята. Текст, процитований без лапок і посилань, є украденим текстом, тобто плагіатом. Бібліографія тез повинна містити повний опис джерел та не має бути великою (якщо об'єм тез – 2 сторінки, то обмежтеся 1-2 найважливішими джерелами).

4.4. Захист курсової роботи

Захист курсових робіт за проміжними результатами магістерських досліджень проходить згідно графіку, затвердженому кафедрою. До складу комісії з захисту курсових робіт входять завідувач кафедри, наукові керівники й викладачі кафедри.

Студент готує для виступу доповідь та презентацію до неї. Під час привселюдного захисту студент доповідає і демонструє основні положення результатів теоретичного, методологічного та методичного аналізу з проблеми дослідження.

Захист курсової роботи відбувається у наступному порядку:

1. Виступ автора (до 5 хвилин), в якому доцільно висвітлити такі питання:

- актуальність теми дослідження та її обґрунтування;
- об'єкт, предмет, гіпотеза, мета, завдання, методи дослідження;
- теоретична модель досліджуваного явища;
- планування (методи та організація) емпіричного дослідження;
- висновки.

2. Відповіді автора на запитання членів комісії та присутніх на захисті студентів.

3. Оцінювання членами комісії змісту та захисту курсової роботи студента.

За результатами захисту курсових робіт кафедра проводить *наукову атестацію* магістрантів і приймає попереднє рішення про їхній допуск до захисту магістерських робіт.

Порушення термінів здачі курсової роботи без поважних причин є підставою для недопуску до захисту магістерської роботи і вважається академічною заборгованістю. Ліквідація заборгованості з курсової роботи здійснюється аналогічно до ліквідації інших форм академічних заборгованостей (заліків, іспитів).

5. ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Під час написання магістерська робота подається науковому керівникові для перевірки у строки, визначені *календарним планом* (додаток II).

Наприкінці терміну навчання магістранти готуються до захисту магістерської роботи. Роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують позитивної оцінки, допускаються до захисту. При необхідності вони допрацьовуються згідно

зауважень наукового керівника, а потім допускаються до захисту.

У випадку порушення термінів здачі роботи без поважних причин магістерська робота не приймається, а магістрант не допускається до Державної атестації (захисту магістерської та кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації), що є підставою для відрахування з вишу.

5.1. Попередній захист магістерських робіт

Захист кваліфікаційної роботи проходить у два етапи: перший етап – попередній захист на засіданні кафедри, другий – захист на засіданні Екзаменаційної комісії.

Попередній захист призначається завідувачем випускової кафедри не пізніше, ніж за 30 днів до засідання Екзаменаційної комісії. Попередній захист необхідний для визначення стадії готовності, якості кваліфікаційної (дипломної) роботи, рівня підготовки здобувача вищої освіти до захисту, його знання з проблематики роботи. Процедура попереднього захисту магістерських робіт визначається кафедрою.

На попередній захист має бути подана повністю готова магістерська робота з відгуком наукового керівника. Тому не пізніше, ніж за місяць до передзахисту, необхідно представити науковому керівнику готовий текст кваліфікаційної (дипломної) роботи для контролю і оцінки.

Перед процедурою попереднього захисту магістрант подає текст магістерської роботи на кафедру для перевірки на плагіат та отримує довідку про її результат. Перевірка на плагіат здійснюється визначеною керівником кафедри особою за допомогою програмного забезпечення, рекомендованого вченою радою Університету.

Процедура попереднього захисту передбачає коротку доповідь магістранта за темою роботи (бажано використання презентації), питання та рекомендації щодо роботи тощо. На попередньому захисті науковий керівник, члени кафедри можуть рекомендувати магістранту доопрацювати або змінити частину роботи, виправити явні помилки, опрацювати певну літературу, краще підготуватися до усного виступу тощо.

Після попереднього захисту кафедрою оформляється рішення про допуск здобувача вищої освіти до захисту перед Екзаменаційною комісією у формі витягу з протоколу засідання кафедри. У випадках порушення термінів подачі роботи або недостатнього рівня готовності кафедра може рекомендувати не допускати магістранта до Державної атестації (захисту магістерської та кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації), що є підставою для відрахування з вишу.

Після прийняття кафедрою рішення про допуск здобувача вищої освіти до захисту магістерська робота подається на зовнішнє рецензування. Рецензування кваліфікаційних робіт здійснюються висококваліфікованими спеціалістами, викладачами та науковими працівниками інших закладів, які мають науковий ступінь зі спеціальності. Рецензія засвідчується підписом та печаткою організації, в якій працює рецензент.

5.2. Відгук наукового керівника

Після попереднього захисту магістерська робота доопрацьовується та подається для письмового **відгуку наукового керівника** (додаток К), у якому зазначається:

- актуальність теми;
- ступінь відповідності розділів, підрозділів та роботи в цілому завданням та темі дослідження;
- вміння логічно викладати матеріал (системне бачення проблеми, структурування, аргументація, стиль);
- недоліки роботи;
- відношення магістранта до процесу написання магістерської роботи (регулярність відвідування консультацій та врахування зауважень наукового керівника тощо)
- висновки щодо відповідності виконаної роботи встановленим вимогам, допуску до захисту, рівня виконання роботи.

У випадку негативного висновку керівника щодо допуску магістранта до захисту роботи, це питання виноситься на розгляд кафедри за участю наукового керівника.

Відгук наукового керівника друкується у двох примірниках, підписується особисто. У кінці відгуку вказуються ініціали, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада та дата надання відгуку.

5.3. Рецензування магістерської роботи

Після написання відгуку науковим керівником магістерська робота подається на зовнішнє рецензування.

Рецензування магістерських робіт здійснюються висококваліфікованими спеціалістами, викладачами та науковими працівниками інших закладів, які мають науковий ступінь. Рецензія засвідчується підписом та печаткою організації, в якій працює рецензент.

Рецензія подається у довільній письмовій формі (додаток Л) і містить наступне:

- актуальність теми для суспільства, галузі, практики;
- новизна, сучасність, практичне значення дослідження;
- структура роботи;
- позитивні сторони роботи;
- недоліки роботи, зауваження та побажання;
- системність та глибина аналізу матеріалів, наявність і переконливість узагальнень та висновків аналізу;
- рекомендована оцінка.

5.4. Підготовка доповіді та презентації для захисту магістерської роботи

Для захисту магістерської роботи на засіданні ДЕК необхідно заздалегідь написати текст доповіді та створити презентацію результатів магістерського дослідження.

Доповідь (виступ) магістранта повинна показати рівень теоретичної підготовки магістранта, ерудицію і вміння аргументовано, лаконічно і переконливо викласти основні результати магістерської роботи. Вона має бути погоджена з науковим керівником. Доповідь може читатися, але найкращим варіантом є розповідь, що вказуватиме на вільне володіння матеріалом.

Готуючи виступ, слід звернути увагу на наступне:

- попередньо прочитати текст доповіді кілька разів уголос;
- чітко вимовляти текст, слідкувати за своїми жестами;
- дотримуватись норм часу, доповідати у нормальному темпі;
- логічно переходити від однієї частини виступу до іншої;
- підготувати необхідну наочність (таблиці, діаграми, графіки);
- навчитися користуватися технічними засобами навчання, якими обладнана аудиторія.

Виступ має бути проілюстрований за допомогою демонстраційного матеріалу – **презентації**, яка узгоджується з науковим керівником. Основною метою презентації є створення кращих умов для виступу під час захисту магістерської роботи та підвищення сприйняття результатів захисту членами державної екзаменаційної комісії та присутніми.

При створенні презентації магістранти вирішують два важливих завдання:

- подати короткий анотований конспект свого виступу;
- підвищити сприйняття викладеного матеріалу за допомогою візуальних засобів.

До створення презентації необхідно:

- вивчити основні рекомендації з розробки презентації (додаток М);
- ознайомитися з вимогами щодо оформлення малюнків, таблиць, схем та інших візуальних об'єктів;
- вибрати найважливіші моменти магістерського дослідження;
- вибрати стиль презентації та продумати варіанти розміщення різних візуальних об'єктів.

Презентація складається з окремих слайдів. Кожен слайд складається з кількох візуальних об'єктів: тексту, таблиць, діаграм, малюнків та фотографій, схем, які є у роботі і мають смислове навантаження. Слайд виявляється ефективним саме тоді, коли не може бути зрозумілим, поки магістрант його не прокоментує. Тобто, слайд повинен бути підтримкою магістранту, а не його заміником.

Демонстраційні матеріали повинні бути розроблені так, щоб їх могли бачити присутні під час захисту на відстані.

Для того, щоб швидко та без проблем знайти та запустити презентацію на захисті, треба назвати файл презентації своїм прізвищем.

5.5. Захист магістерської роботи в Державній екзаменаційній комісії

Захист магістерської роботи відбувається на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії (ДЕК) університету.

Дати захисту магістерських робіт вказуються у розкладі атестаційної комісії, який доводиться до відома голів, членів ДЕК та магістрантів.

Тривалість захисту одного магістранта не повинна перевищувати 20 хвилин.

Засідання атестаційної комісії починається з того, що секретар (голова) Екзаменаційної комісії оголошує про захист магістерської роботи, зазначаючи її назву, прізвище, ім'я та по-батькові автора, а також доповідає про наявність відгуку наукового керівника та рецензії.

Після цього магістрант впродовж 6-10 хвилин виголошує доповідь державною мовою, чітко та виразно. При цьому можуть використовуватися різні форми візуалізації доповіді, зокрема, презентації.

Після доповіді голова та члени ДЕК ставлять магістрантові запитання, на які він повинен надати стислі, чіткі та кваліфіковані відповіді.

Далі виступають науковий керівник і рецензент, або оголошуються відгук наукового керівника та рецензія у випадку їхньої відсутності.

Після обговорення магістранту надається можливість виступити із заключним словом (за бажанням), у якому відповісти на зауваження членів комісії. Виступ має бути тактовним і лаконічним.

Після захисту всіх магістрантів, призначених на поточний день, підводяться підсумки захисту магістерських робіт і приймається рішення про їх оцінку і присвоєння магістранту кваліфікації магістра.

Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку результатів захисту кваліфікаційних (дипломних) робіт голова Екзаменаційної комісії оголошує здобувачам вищої освіти у день захисту.

5.6. Оцінювання магістерської роботи

При проведенні захисту кваліфікаційної роботи кожний член Екзаменаційної комісії оцінює якість кваліфікаційної (дипломної) роботи та її захисту за 100-бальною шкалою згідно з критеріями оцінювання.

За результатами публічного захисту магістерської роботи ДЕК на закритому засіданні приймає рішення щодо оцінки магістерської роботи, при цьому враховується відгук керівника й зовнішнього рецензента. Це рішення приймається відповідно до результатів підрахунку середньо арифметичного суми балів, які були виставлені кожним членом комісії. При виникненні спірних питань голос голови атестаційної комісії є вирішальним.

Основними критеріями оцінювання слугують:

- зміст та оформлення магістерської роботи;
- доповідь, презентація та відповіді на запитання комісії при захисті роботи.

Критерії оцінювання змісту та оформлення магістерської роботи:

- наукова новизна та практичне значення дослідження;
- внутрішня узгодженість основних структурних частин курсової роботи (тема, об'єкт, предмет, гіпотеза, мета, завдання дослідження, висновки);
- обґрунтування вибору методів дослідження та їх адекватність поставленій меті;
- чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання плану і теми роботи в цілому;
- наявність авторських висновків до кожного структурного розділу роботи, чіткість їх формулювання;
- критичне осмислення й аналіз різних теоретичних та методологічних підходів до розуміння проблеми;
- глибина аналізу та рівень систематизації отриманих результатів;
- коректне використання методів кількісного і якісного аналізу та інтерпретації результатів дослідження;
- повнота відображення проблеми у списку використаних джерел;
- наявність посилань на всі першоджерела у тексті роботи;
- відповідність загальних висновків поставленим завданням;
- науковість стилю викладання;
- відсутність орфографічних і синтаксичних помилок;
- правильне оформлення роботи відповідно до стандартів;
- апробація результатів дослідження на студентських конференціях та у збірниках наукових публікацій.

Критерії оцінювання доповіді, презентації та відповідей на запитання комісії при захисті магістерської роботи:

- логічне та аргументоване викладання матеріалу;
- відображення результатів дослідження у наочних засобах;
- уміння супроводжувати текст виступу матеріалами, представленими у мультимедійному форматі;
- адекватне розуміння та правильні відповіді на запитання членів комісії.

Підсумкова оцінка може бути знижена за:

- неповноту та необґрунтованість відповідей на запитання членів комісії, зауваження та пропозиції наукового керівника та рецензента;
- відмову магістранта враховувати зауваження керівника;
- низьку якість презентації та наочних матеріалів;
- помилки в оформленні роботи;
- несвоєчасне подання роботи на кафедру.

Оцінка магістерської роботи складається з оцінок за виконання роботи та її захист. Якість виконання магістерської роботи та результати її захисту оцінюються за 100-бальною шкалою, Європейською кредитно-трансферною системою (ЄКТС) (за шкалами «А», «В», «С», «D», «Е», «FX», «F»); національною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Критерії оцінювання магістерської роботи

Оцінка, бали	Критерії
«Відмінно» (91-100 балів)	<p>Магістрант</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, що відбиває його глибокі теоретичні знання і практичні навички, здатність до наукової діяльності; 2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків; 3) показав критичне ставлення до джерел і літератури, продемонстрував теоретичне і практичні значення; 4) згідно вимог оформив кваліфікаційну роботу; 5) написав роботу грамотно, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок; 6) до захисту представив не менше двох наукових публікацій; 7) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження; 8) тверде і впевнено відповів на запитання членів комісії.
«Добре» (75-90 балів)	<p>Магістрант</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, що відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця; 2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу; 3) робота має наукову новизну, теоретичне і практичні значення, однак автор не може в достатній мірі дати критичний аналіз науковій літературі з досліджуваної теми; 4) оформив магістерську роботу з додержанням вимог, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності; 5) написав роботу грамотно, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки; 6) до захисту представив лише одну публікацію; 7) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження; 8) відповів на запитання членів комісії.
«Задовільно» (60-74 балів)	<p>Магістрант</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, що відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності; 2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу тощо;

	<p>3) робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні теоретичне і практичне значення;</p> <p>4) допустив ряд помилок при оформленні роботи та її методологічного апарату з відхиленням від вимог;</p> <p>5) допустив у роботі велику кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;</p> <p>6) до захисту не представив жодної публікації;</p> <p>7) на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження;</p> <p>8) не зумів відповісти на окремі запитання членів комісії.</p>
«Незадовільно» (до 60 балів)	<p>1) Зміст роботи не відповідає плану магістерської роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.</p> <p>2) Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.</p> <p>3) Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.</p> <p>4) Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.</p> <p>5) Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних джерел (останні 2-10 років) з теми дослідження.</p> <p>6) Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.</p> <p>7) Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.</p> <p>8) У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.</p> <p>9) Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.</p> <p>10) Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками.</p> <p>11) на захисті не зумів продемонструвати знання теми дослідження;</p> <p>12) не відповів на запитання членів комісії.</p>

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Київ: Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.
2. Журавльова Л. П., Котлова Л. О., Пирог Г. В. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з психології. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 48 с.
3. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с.
4. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання: ДСТУ 3008:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с.
5. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник / В.М. Кислий. – Суми : Університетська книга, 2011. – 224 с.
6. Магістерська робота: методика підготовки: посібник Т. О. Долбенко, І. С. Бондар, Ю. І. Горбань, В. А. Русавська. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 140 с.
7. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з психології / [уклад. К. П. Гавриловська, Л. О. Котлова]. Житомир, 2015. 34 с.
8. Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
9. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
10. Основи наукових досліджень : навч. посібник / за ред. В.І.Саюк, Є.Р.Чернишової. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 144 с.
11. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій. *Бюлетень ВАК України*. 2007. № 6. С. 9-17.
12. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 352 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульного аркуша

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Соціально-психологічний факультет

Кафедра психології розвитку та консультування

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ТИПІВ ПРОФЕСІЙ**

Кваліфікаційна / дипломна робота

здобувача вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія

63 (м2) групи

Інни Вікторівни Омельчук

Науковий керівник:

Завідувач кафедри психології розвитку та
консультування, доктор психологічних наук,
професор Лариса Петрівна Журавльова

Рекомендована до захисту
рішенням кафедри *психології розвитку
та консультування*

Протокол № ____ від «____» _____ 2019 р.

Зав. кафедри _____ Л.П.Журавльова
підпис

Житомир – 2019

Зразок оформлення зворотного боку титульного аркуша

Дата захисту _____

Результат захисту

за національною шкалою	кількість балів за 100 бальною шкалою	ECTS

Голова ДЕК

(підпис)_____
(ППП)

Члени ДЕК

(підпис)_____
(ППП)_____
(підпис)_____
(ППП)_____
(підпис)_____
(ППП)

Секретар ДЕК

(підпис)_____
(ППП)

Зразки оформлення змісту

ЗМІСТ*

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ АСЕРТИВНОСТІ ТА ЕМПАТІЇ	8
1.1. Теоретичні підходи до вивчення асертивності та асертивної поведінки особистості	8
1.2. Емпатія в системі асертивної поведінки	17
1.2.1. Чинники та структура асертивності	23
1.2.2. Вікові особливості взаємозв'язків та розвитку емпатії й асертивності особистості в юнацькому віці	28
1.3. Теоретична модель взаємозв'язків емпатії та асертивності	39
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	42
2.1. Методологічні та методичні основи дослідження емпатії та асертивності	42
2.2. Характеристика вибірки та процедури дослідження	46
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ЕМПАТІЇ ТА АСЕРТИВНОСТІ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	48
3.1. Дослідження психологічних особливостей емпатії в юнацькому віці	48
3.2. Дослідження психологічних особливостей асертивності в юнацькому віці	65
3.3. Особливості взаємозв'язку емпатії та асертивності в юнацькому віці	70
Висновки до розділу 3	76
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	86

* для теми «Психологічні особливості взаємозв'язків емпатії та асертивності в юнацькому віці»

ЗМІСТ*

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ АГРЕСИВНОСТІ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	8
1.1. Поняття «агресія», «агресивність» та «агресивна поведінка» у психологічних дослідженнях	8
1.1.1. Характеристика понять «агресія», «агресивність» та «агресивна поведінка»	8
1.1.2. Психофізіологічні передумови агресивності у підлітковому віці	15
1.2. Соціально-психологічний тренінг як метод подолання агресивності підлітків	20
1.2.1. Соціально-психологічний тренінг як метод подолання агресивності	20
1.2.2. Особливості подолання агресивності у молодіжному середовищі в різних соціальних інститутах (на матеріалі громадських організацій та благодійних фондів м. Житомира)	23
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ, МЕТОДИКА ТА ПРОЦЕДУРА ДОСЛІДЖЕННЯ АГРЕСИВНОСТІ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	27
2.1. Методи дослідження й подолання агресивності учнів підліткового віку	27
2.1.1. Методи дослідження агресивності	27
2.1.2. Методи соціально-психологічного тренінгу з проблеми подолання агресивності учнів підліткового віку	30
2.2. Методика та процедура дослідження агресивності учнів підліткового віку	34
2.2.1. Методика дослідження агресивності учнів підліткового віку	34
2.2.2. Процедура дослідження агресивності учнів підліткового віку	37
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ З ПОДОЛАННЯ АГРЕСИВНОСТІ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	41
3.1. Вивчення агресивності учнів підліткового віку	41
3.1.1. Діагностика агресивних та ворожих форм поведінки	41
3.1.2. Діагностика самооцінки психічних станів	43
3.2. Розробка та апробація соціально-психологічного тренінгу як методу подолання агресивності в учнів підліткового віку	45
3.2.1. Розробка соціально-психологічного тренінгу з проблеми подолання агресивності учнів підліткового віку	45
3.2.2. Апробація програми соціально-психологічного тренінгу з проблеми подолання агресивності учнів підліткового віку	55
3.3. Дослідження ефективності соціально-психологічного тренінгу як методу подолання агресивності учнів підліткового віку	65
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	85

* для теми «Ефективність використання соціально-психологічного тренінгу в подоланні агресивності учнів підліткового віку»

Зразки написання вступу

ВСТУП*

Актуальність дослідження. Гроші – це один з найбільш емоційно значущих об'єктів у сучасному житті кожної людини. Вони є не тільки повсякденним засобом обміну, але і сильним культурним символом, який містить в собі багато суперечливих колективних уявлень та установок. Так, для сучасної людини гроші поєднуються із містикою, яка пробуджує в людини заздрість, злість, страхи, впливає на її поведінку. Окрім цього, гроші також є одним із основних факторів, що забезпечує входження індивіда у світ економіки, в соціум.

Ставлення до грошей є одним із важливих компонентів саме економічної свідомості соціальних груп та окремих людей, тоді як гроші – це інструмент економічного управління ними. В залежності від соціально-економічного становища у країні змінюються життєві та світоглядні орієнтири населення, що призводить до різного ставлення до грошей. Відповідно до цього гроші для індивіда є особливим предметом, ставлення до якого він цілеспрямовано змінює відповідно до вимог та потреб своєї діяльності.

Вивченням проблеми ставлення до грошей займалися такі дослідники як О.Дейнеко, С.Джанерьян, А.Журавльов, А.Купрейченко, М.Семьонов та інші. В зарубіжній психології розглядаються базові установки по відношенню до грошей: Т.Танг, Р.Белк, М.Валлендорф (культурні, етичні та релігійні аспекти ставлення до грошей); А.Фернхем (повсякденні звички і психічні розлади, що пов'язані із грошима й специфіку психології багатих та бідних людей).

У вітчизняних дослідженнях, присвячених психології грошей, охарактеризовані різні аспекти особистісного ставлення до грошей такими дослідниками як Г.Білицька, А.Купрейченко, А.Фенько та інші. В працях деяких російських дослідників (С.Бакірова, Л.Горелік, В.Кудінова та інші) визначаються соціокультурні особливості ставлення до грошей, які проявляється у структурі витрат, у ставленні до багатих та бідних тощо.

Означена проблема в умовах сьогодення привертає увагу до проблем гендерних особливостей ставлення до грошей (А.Кисляк, А.Фенько, А.Шперлін та інші).

Вивчення гендерних особливостей ставлення до грошей в студентському середовищі є цікавим психологічним дослідженням, оскільки інтерпретація типів ставлення відповідно до гендерної ідентичності дасть змогу зрозуміти й окреслити форми економічної поведінки у молоді. Проаналізувавши гендерні особливості ставлення молоді до грошей можна визначити як вона ставиться до своєї країни, економіки й до свого економічного становища в суспільстві. Оскільки на основі свого ставлення до грошей людина будує своє майбутнє життя, яке впливає на становище держави в цілому.

Отже, актуальність і недостатня наукова розробленість проблеми зумовили вибір теми дослідження – «Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі».

Об'єкт дослідження: ставлення до грошей у молоді.

Предмет дослідження: гендерні особливості ставлення до грошей у студентів.

Мета дослідження: на основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми вивчити гендерні особливості ставлення до грошей серед студентів.

* для теми «Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі»

Гіпотеза дослідження полягає в тому що, ставлення до грошей залежить від гендерної ідентичності студентів:

- у студентів, в яких домінує *«фемінність»* ставлення до грошей буде пов'язане з благом, злом та чинником поваги до оточуючих;
- у студентів, в яких буде переважати *«маскулінність»* ставлення до грошей буде пов'язане із засобом досягнення успіху, владою та плануванням видатків.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати стан дослідженості проблеми у психологічній літературі.
2. Підібрати методики дослідження на основі методологічного аналізу даної проблеми.
3. Емпірично вивчити ставлення до грошей та гендерну ідентичність студентів.
4. Здійснити аналіз ставлення до грошей у студентів із різними типами гендерної ідентичності.

Методологічною та теоретичною основою нашого дослідження стали окремі аспекти в психології про оціночні та ціннісно-сміслові відноси (С.Джанерьян, В.Мясищев); положення про особистісне ставлення до грошей (О.Дейнека, М.Семенов, А.Фенько); підхід до вивчення гендерної ідентичності (теорія гендерних схем С.Бем).

Методи та організація дослідження. Із метою реалізації поставлених завдань нами були використанні такі методи: *теоретичні* – аналіз наукової психолого-педагогічної літератури; *емпіричні* – методика Т.Танга «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант М.Сімків 2010 р.), опитувальник С.Бем «Маскулінність – фемінність» та коефіцієнт кореляції Спірмена.

Вибірку дослідження склали 60 студентів (30 хлопців, 30 дівчат) Житомирського державного університету ім. Івана Франка, віком від 17 до 24 років.

Надійність та вірогідність дослідження забезпечувалися застосуванням методів, які відповідають меті та завданням дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу, використанням методів математичної статистики.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження:

- *вперше* теоретично обґрунтовано та емпірично досліджено гендерні особливості ставлення до грошей в студентському середовищі;
- *уточнено* розуміння ставлення до грошей у студентів;
- *набуло подальшого розвитку* положення про особистісне ставлення до грошей в студентському середовищі.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати щодо гендерних особливостей ставлення до грошей можуть бути використані для подальшого дослідження в галузі психології грошей. Зокрема, для розуміння економічної свідомості та прогнозу формування майбутньої поведінки в чоловіків та жінок, що безпосередньо впливає на розвиток суспільства та культури в цілому. Окрім того результати дослідження можуть бути використанні для подальшого вивчення гендерних, а також й вікових, особливостей економічної соціалізації молоді.

Апробація. Результати дослідження апробовано на Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Соціально-психологічні технології розвитку особистості» ХДУ (07-08 квітня 2016 р.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 2 публікаціях.

Структура та обсяг роботи: наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (83 найменувань) та 10 додатків. Основний зміст роботи викладено на 80 сторінках (загальний обсяг роботи – 99 сторінок). У роботі міститься 26 рисунків та 22 таблиці.

ВСТУП*

Актуальність дослідження. Вивчення проблеми агресивності серед підлітків є досить актуальною у наш час. Агресія виступає однією із головних форм самовираження та самоствердження, а також способом адаптації до соціуму. Суспільство диктує норми і правила поведінки серед інших людей, надаючи поведінці позитивну або негативну оцінку.

Кожній особистості характерні прояви агресивності. У критичній ситуації вона виконує захисну функцію. Відсутність агресії призводить до конформності, а надмірний розвиток – до підвищення рівня конфліктності. У підліткову віці відбувається становлення особистості. Це вік змін та новоутворень, в якому вона прагне довести свою самостійність та дорослість.

Сучасна молодь живе у час нестабільності та швидких змін, тому спілкування все частіше носить агресивний характер. Агресія виступає як невід’ємна складова на шляху до соціалізації та самоствердження.

У вітчизняній психології агресивність пов’язують: із заниженою самооцінкою, що формується при почутті відсутності любові (І.А. Захаров); із захисними реакціями у конфліктних ситуаціях (А.К. Осницький); із психологічними особливостями агресивної поведінки підлітків (Л.М. Семенюк); із суб’єктивними переживаннями страху (А.М. Прихожан); із такими видами агресії та насильства як: фізичне, психічне, сексуальне (Н.В. Хазратова).

У зарубіжній психології причини проявів агресивної поведінки вивчали А. Бандура; агресивні та ворожі форми поведінки – А. Басс та А. Дарка; соціальні детермінанти агресії – Р. Берн та Д. Річардсон. К. Бютнер вивчав шляхи подолання дитячої агресивності; Дж. Доллард та Л. Дууб джерелом появи агресії та прояву агресивної поведінки визначали фрустрацію; В. Оклендер пояснював прояви агресивності як трансформацію емоцій гніву; Г. Паренс займався вивченням деструктивної та конструктивної агресії; агресію як інстинктивну поведінку розглядав З. Фройд.

Вивчення даної проблеми зумовлено зростанням рівня агресивності серед підлітків, прояви якої негативно впливають на суспільство та на саму особистість, перешкоджаючи її повноцінному та гармонійному розвитку.

Отже, соціальна і практична значущість проблеми та її недостатня розробленість у психологічній літературі зумовили вибір теми дипломної роботи «Ефективність використання соціально-психологічного тренінгу в подоланні агресивності учнів підліткового віку».

Об’єкт дослідження: соціально-психологічний тренінг.

Предмет дослідження використання соціально-психологічного тренінгу у подоланні агресивності в учнів підліткового віку

Мета дослідження: розробити, впровадити та перевірити ефективність соціально-психологічного тренінгу як методу подолання агресивності учнів підліткового віку.

Гіпотеза дослідження: використання соціально-психологічного тренінгу сприяє подоланню агресивності учнів підліткового віку, дозволяє знизити рівень прояву фрустрації, агресивності та ворожості, а також таких видів форм агресії як: фізична агресія, вербальна агресія, непряма агресія, негативізм, роздратування, підозрілість, образа та почуття провини.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми агресивності у підлітків.
2. Вивчити особливості підбору методів дослідження проявів агресивності в учнів підліткового віку.
3. Розробити та апробувати програму соціально-психологічного тренінгу з проблеми подолання агресивності в учнів підліткового віку.

* для теми «Ефективність використання соціально-психологічного тренінгу в подоланні агресивності учнів підліткового віку»

4. Дослідити ефективність соціально-психологічного тренінгу як методу подолання агресивності в учнів підліткового віку.

Методологічні та теоретичні основи дослідження: методологічною основою дослідження стали вихідні положення теорії соціального наuczіння (А. Бандура), фрустраційної теорії (Дж. Доллард, Л. Дууба), а також психоаналітичної теорії (З. Фройд, Г. Паренс). Певні аспекти роботи щодо вивчення агресивної поведінки та насильства базуються на дослідженнях вітчизняного психолога Н. В. Хазратової.

Методи та організація дослідження: на підготовчому етапі було використано метод теоретичного аналізу фахових джерел; в основі дослідження лежить психологічний експеримент; для отримання емпіричної інформації про рівень прояву агресивних форм поведінки використовувався психодіагностичний метод – методика діагностики показників і форм агресії А. Басса–А. Дарки та методика самооцінки психічних станів Г. Айзенка; в основі соціально-психологічного тренінгу лежать методи: демонстрація, дискусія, метод інциденту (метод критичних випадків) та мозковий штурм; кількісний та якісний аналіз отриманих результатів здійснювався з використанням методів статистичної обробки результатів – U-критерія Манна-Уїтні та критерій знаків (G). Дослідження проводилось протягом листопада 2013 – лютого 2014 року.

Надійність та вірогідність отриманих результатів: дослідження забезпечується послідовною реалізацією теоретичних положень у розв'язанні завдань емпіричного дослідження; використанням валідних і надійних діагностичних методик, адекватних меті й завданням роботи; репрезентативністю вихідної вибірки учасників дослідження; поєднанням кількісного та якісного аналізу експериментальних даних, використанням методів статистичної обробки матеріалу.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження:

- *вперше* обґрунтовано соціально-психологічні умови подолання агресивності підлітків;
- *уточнено* розуміння агресії у підлітковому віці;
- *набуло подальшого розвитку* застосування методів соціально-психологічного тренінгу для подолання агресивності учнів підліткового віку.

Практичне значення: отримані в результаті виконання наукової роботи дані про те, що соціально-психологічний тренінг сприяє зниженню агресивності учнів підліткового віку, можуть бути використані психологами для створення програми, що сприятиме зниженню прояву агресивних форм поведінки.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук» (Львів, 2014) та Щорічній звітній науковій конференції студентів соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, 2014).

Публікації. Основний зміст та результати дослідження викладено у 5 студентських публікаціях.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 8 додатків (на 14 сторінках), списку використаних джерел, що нараховує 80 найменувань (на 6 сторінках). Загальний обсяг становить 96 сторінок друкованого тексту, з них 82 сторінки основного тексту. Робота містить 4 рисунки, 5 таблиць на 9 сторінках.

Зразок оформлення висновків

ВИСНОВКИ*

Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження навчальної мотивації студентів різної форми навчання дали можливість зробити наступні висновки.

1. Здійснивши теоретичний аналіз проблеми професійної мотивації, нами було встановлено, що мотивація – це сукупність особистісних та ситуативних факторів, які спонукають до активності (діяльності) людини. Тобто, успіх у діяльності у великій мірі залежить від мотивації (від прагнення самостверджуватися, досягати високих результатів). Чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників (мотивів) спонукають людину до діяльності, тим більше зусиль вона схильна докладати.

2. З метою вивчення психологічних особливостей навчальної мотивації студентів різної форми навчання (на прикладі державної та контрактної форми навчання) нами було використано методи *теоретичні* – аналіз літератури для уточнення дефініцій «мотив», «мотивація», «навчальна мотивація»; синтез, порівняння, узагальнення теоретичних та емпіричних даних для розробки теоретичної моделі; *емпіричні* – діагностичні методи (асоціативний експеримент, «Методика вивчення мотивації навчання у вузі» Т.І. Ільїної та «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» А.А. Реана, В.А. Якуніна; *статистичні* – математична обробка даних, а саме факторний аналіз.

3. У результаті дослідження було виявлено, що у студентів державної форми навчання домінує мотив «Набуття знань». Для студентів даної групи характерний високий рівень мотивації щодо набуття знань та оволодіння професією. Вони виявляють високий рівень пізнавальної активності в процесі навчання, отримуючи певне задоволення від самого процесу набуття знань та умінь. Студенти цієї групи мають розвинуте прагнення до оволодіння професійними знаннями та вміннями, а також бажання набутти професійно важливих якостей у ході отримання професійної освіти.

Що стосується студентів контрактної форми навчання, то в даної групи досліджуваних домінує мотив «Отримання диплому». Отже, при домінуванні зовнішніх мотивів оволодіння навчальними дисциплінами не є метою навчання, а виступає як засіб досягнення іншої мети – отримання диплому. Звідси можна зробити припущення щодо наявності для даної групи студентів низького рівня пізнавального інтересу до навчальної діяльності і відповідно до професійної спрямованості.

4. У результаті дослідження були виявлені не тільки відмінності у навчальній мотивації студентів, а і багато спільного. А саме – для опитаних студентів переважною залишається зовнішня позитивна мотивація навчання. Про це свідчать високі рівні значимості соціальних мотивів досягнення (стати висококваліфікованим фахівцем, забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, отримати диплом). Застосування методів вільних асоціацій та факторного аналізу дало змогу встановити, що для обох груп досліджуваних навчання у виші напряму пов'язане як з професійним розвитком (знання, майбутня професія, диплом, відповідальність тощо), так і з міжособистісними стосунками (друзі, спілкування, нові знайомства тощо).

Таким чином, висунута гіпотеза про те, що навчальна мотивація студентів обумовлена формою навчання студентів, підтвердилась частково. Проведене дослідження є аналізом окремих структурних компонентів навчальної мотивації студентів та не претендує на повне розкриття даної проблематики. Перспективою подальших досліджень ми вбачаємо у розробці корекційно-розвивальної програми для розвитку навчальної мотивації.

* для теми «Психологічні особливості навчальної мотивації студентів різної форми навчання»

Правила оформлення бібліографії

Оформлення списку використаної літератури повинно відповідати вимогам ДСТУ 8302:2015 (згідно наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.). У процесі складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися зазначених у стандарті форм запису.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Один автор	Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.
Два, три автори	Пирог Г. В., Кирильчук І. В. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Психологія професійної орієнтації». Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 38 с.
Книги під назвою (без автора)	Особистісне зростання в умовах трансформації сучасного суспільства: колективна монографія. Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 286 с.
Багатотомне видання	Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с.
Дисертації	Коломієць Т. В. Особливості емпатійної міжособистісної взаємодії в юнацькому віці: дис. ... канд. психол. наук. Житомир, 2015. 197 с.
Автореферати дисертацій	Кулаковський Т. Ю. Психологічні чинники розвитку здібностей до підприємництва: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2010. 20 с.
Розділ книги	Борисова В. И. Право частной собственности в системе социально-экономических прав и свобод граждан. <i>Харьковская цивилистическая школа: право собственности</i> : монография / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99.
Статті з журналів та періодичних збірників	1. Марчук К. А., Котлова Л. О. Психологічні особливості творення поетичного тексту. <i>Психологія: реальність і перспективи</i> : збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 8. Рівне: РДГУ, 2017. С. 120-124. 2. Пирог Г. В., Шмиглюк О. Г., Горбачук Ю. О. Особливості психологічних станів учасників антитерористичної операції / операції об'єднаних сил. <i>Теорія і практика сучасної психології</i> . 2019. № 3, Т. 2. С. 130-134.
Матеріали конференцій	Пирог А. В. Проблемы психологического изучения кризисов обучения студентов. <i>Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі</i> : матеріали III Міжнародного Конгресу (Одеса, 18-21 травня 2017 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 482-483.
Електронні ресурси	1. Пирог А. В. Психологические особенности отображения процессов мышления в социальных сетях. <i>GESJ: Education Sciences and Psychology</i> . 2018. No.1 (47) P. 134-138. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/3079.pdf (дата звернення: 17.06.2018) 2. Пирог А. Возможности диагностического исследования особенностей субъективного переживания профессионального становления. <i>SWorld Journal</i> . 2017. Issue 13. P. 80-85. doi: 10.21893/2227-6920.2017-13.055

Зразок оформлення нумерації розділів, підрозділів, посилань на джерела

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ
У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

1.1. Проблема професійного самовизначення в психології**1.1.1. Поняття та зміст професійного самовизначення**

Проблема вибору професії постає перед кожною людиною у певний віковий період. Нові горизонти життя, самореалізація, самовдосконалення та пошук себе стають вагомим поштовхом для професійного самовизначення.

Як зазначає Є. О. Клімов, вибір професії є парадоксальною задачею, тому що, з одного боку, для ознайомлення з всіма професіями індивіду необхідно витратити багато років учіння, а з іншого – напередодні вибору професії вже необхідно знати, з чого обрати [29, с. 13].

Теоретичні та практичні аспекти, психологічні проблеми професійного самовизначення, суттєві характеристики цього процесу аналізуються в працях Л. І. Божович [9; 10], Є. Ф. Зеєра [25], Л. А. Йовайши [26], М. С. Пряжнікова [51; 52; 53], П. А. Шавіра [70] та ін. Соціальні, соціально-психологічні та психологічні фактори розвитку особистості як чинники професійного самовизначення розглядають Є. О. Клімов [29; 30], Є. М. Рогов [54], Б. О. Федоришин [49].

Сутність професійного самовизначення, за М. С. Пряжніковим, визначається у самостійному та свідомому знаходженні смислів, значення в освоюваній роботі та всієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній або соціально-економічній ситуації [52, с. 12].

У віковому аспекті проблему самовизначення детально розглянула Л. І. Божович. Вона не надає конкретного визначення даному поняттю, а розглядає самовизначення як вибір майбутнього шляху, потребу в знаходженні свого місця в праці, суспільстві, в житті, це пошук мети існування, та його значення, потреба віднайти своє місце в суцільному русі життя [9, с. 380].

П. А. Шавір визначає професійне самовизначення як «...тривалий процес пошуку можливостей розвитку особистості, який пов'язаний з різними цілями і має різний зміст на різних вікових етапах, кінцевий результат якого полягає у сформованості позитивного ставлення особистості до себе як до суб'єкта професійної діяльності» [70, с. 11]. Н. С. Андрєєва розглядає ж професійне самовизначення як певну послідовність виборів, а в подальшому – взаємодію між особистістю та ситуацією, коли індивіди обирають, створюють і змінюють ситуації, а ситуації беруть участь у формуванні особистості [4, с. 15].

Головною метою професійного самовизначення є поступове сформування внутрішньої готовності особистості до самостійного і усвідомленого планування, корегування і реалізовування перспектив свого розвитку (професійного, життєвого і особистісного) [53, с. 43].

Орієнтовний зразок календарного плану підготовки магістерської роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ДО НАПИСАННЯ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ
магістрантами ДЕННОЇ / ЗАОЧНОЇ форми навчання
спеціальності 053 Психологія
20__-20__ н.р.

Термін виконання	Завдання, які необхідно виконати	Стан
	1. Ознайомитися з методичними рекомендаціями з написання наукової роботи 2. Розробити структуру (план) роботи 3. Скласти бібліографію з проблеми дослідження	
	Підготувати вступ та теоретичний аналіз проблеми, яка вивчається (1 розділ)	
	Доопрацювати вступ, теоретичний аналіз проблеми, яка вивчається (1 розділ) та підготувати 2 розділ роботи (методи та методика дослідження)	
	Доопрацювати вступ, теоретичний аналіз проблеми, яка вивчається (1 розділ), 2 розділ роботи (методи та методика дослідження) та оформити висновки, список використаних джерел та додатки для курсової роботи з теми магістерського дослідження.	
	Захист курсової роботи за теоретико-методологічним аналізом проблеми магістерського дослідження	
	Провести дослідження та підготувати 3 розділ (аналіз отриманих результатів)	
	Доопрацювати 3 розділ (аналіз отриманих результатів) та оформити висновки, список використаних джерел та додатки	
	Здати готову роботу на вчитку науковому керівнику. Підготувати тези роботи (для публікації в студентському збірнику)	
	Внести правки в роботу	
	Підготувати презентацію. Написати текст виступу для захисту	
	Передзахист	
	Отримати відгук на роботу від наукового керівника та знайти рецензента	
	Роздрукувати, зшити та здати лаборанту кафедри готову роботу з відгуком наукового керівника та рецензією	

Зразок відгуку наукового керівника**ВІДГУК**

на магістерську роботу
студента ____ групи спеціальності 053 Психологія
соціально-психологічного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ПІБ

на тему: «Дослідження образу тіла в свідомості трансгуманістів»

Магістерська робота присвячена дослідженню образу тіла в свідомості трансгуманістів як суб'єктно-конструктивного утворення. Студентом було визначено теоретичне і практичне значення дослідження, а також його наукову новизну, коректно сформульовано гіпотезу і підібрано методи дослідження.

Праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У *першому розділі* визначено теоретико-методологічні засади дослідження, зокрема проаналізовано зарубіжні та вітчизняні підходи щодо визначення образу тіла, його елементів та структур як психологічного, соціального та культурного елементу. Також магістрантом надано ґрунтовне пояснення категорії «трансгуманізм» та особливостей трансгуманістичного світогляду, подана авторська схема образу тіла в свідомості людини як психологічного, суб'єктно-конструктивного феномену. У *другому розділі* проаналізовано та обґрунтовано основні методи емпіричного дослідження відповідно до означених автором конструктивних елементів образу тіла. У *третьому розділі* подано результати, аналіз та інтерпретація емпіричного дослідження, які продемонстрували особливості образу тіла в свідомості трансгуманістів як суб'єктно-конструктивного феномену, у порівнянні з особливостями образу тіла у людей, які не відносять себе до трансгуманістів.

За час написання магістерської роботи Філіпп Альбінович проявив себе як вдумливий дослідник. Магістрант систематично з'являвся на консультації, адекватно реагував на зауваження наукового керівника, виявляв власний погляд на досліджувану проблему. У процесі виконання магістерської праці він зарекомендував себе як ерудований та допитливий дослідник, який має достатній рівень знань і вміє спланувати, організувати та провести власне психологічне дослідження.

Магістерська робота «Дослідження образу тіла в свідомості трансгуманістів» є самостійним, завершеним дослідженням, має практичне і теоретичне значення і заслуговує на позитивну оцінку, а її автор ПІБ – на присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» зі спеціальності 053 «Психологія».

Науковий керівник:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
розвитку та консультування

Л.П.Журавльова

____ грудня 20__ р.

Зразок рецензії на магістерську роботу

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську роботу
студентки __ групи денної форми навчання
соціально-психологічного факультету
спеціальності 053 Психологія
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ПІБ
на тему «Гендерні відмінності в уявленнях про «ідеального» керівника
організації»

Магістерська робота ПІБ є самостійним завершеним дослідженням, яке розкриває сутність гендерних та вікових особливостей в уявленнях про ідеального керівника організації. Робота має виважену структуру: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Вступна частина розкриває предмет та об'єкт дослідження, окреслює його мету, гіпотезу, основні завдання, методологію та методи, обґрунтовує теоретичне та практичне значення роботи.

У першому розділі розкрито теоретичні аспекти досліджуваних явищ: охарактеризовано поняття «стать» та «гендер»; описані гендерні стереотипи у суспільстві та їх функції; розглянуто питання керівництва у психології.

У другому розділі описані методи дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про «ідеального» керівника організації; обґрунтовується доцільність вибору використаних методів: *теоретичні* – аналіз психологічної літератури з проблеми дослідження; *емпіричні* – асоціативний експеримент; *метод математичної статистики* – факторний аналіз.

У третьому розділі представлені результати емпіричного дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про «ідеального» керівника організації.

Список використаних джерел містить науково-методичну літературу, наукові статті та монографії, які безпосередньо стосуються проблеми гендерних відмінностей в уявленнях про «ідеального» керівника організації.

Однак, до роботи є деякі зауваження:

– в теоретичній частині роботи не в повній мірі відображені сучасні зарубіжні підходи щодо психологічного вивчення гендеру;

– досліджуючи гендерні відмінності, автор роботи не використовує методику на визначення власне гендеру як «психологічної статі», а обмежується вивченням уявлень чоловіків та жінок, тобто статевих.

Отже, враховуючи вище зазначене, можна стверджувати, що представлена магістерська робота ПІБ на тему «Гендерні відмінності в уявленнях про «ідеального» керівника організації» має наукове та практичне значення, відповідає вимогам, які висуває МОН України до наукових робіт і може бути оцінена на «добре».

Рецензент:

кандидат психологічних наук, доцент
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

І.П. Якимчук

Рекомендації з розробки презентації для захисту магістерської роботи

При розробці презентації рекомендується дотримуватися наступних **правил**:

- Основні етапи презентації повинні корелювати зі змістом доповіді магістранта і в кожному окремому випадку можуть мати свої особливості.
- Загальний термін доповіді повинен бути до 10 хв.
- Максимальна кількість слайдів не повинна перевищувати 20-25 шт.
- На першому слайді повинна бути відображена тема магістерської роботи, прізвище доповідача та наукового керівника, рік захисту.
- На другому слайді викладається обґрунтування вибору теми магістерської роботи та необхідності її виконання.
- На наступному слайді визначається головна мета магістерської роботи (додатково можливо викласти основні завдання дослідження та шляхи їх вирішення).
- На наступних слайдах відображаються основні етапи та найважливіші результати магістерської роботи.
- На останніх одному-двох слайдах відображаються загальні висновки, основні результати та рекомендації до впровадження результатів магістерської роботи.

Основні етапи створення презентації:

1. Запустіть POWERPOINT і у вікні, що з'явиться, наберіть один із варіантів створення презентації.
2. Виберіть стиль оформлення презентації.
3. Наповніть кожен слайд необхідною інформацією.
4. Налаштуйте анімаційні ефекти кожного візуального об'єкта та процедури зміни слайдів.
5. Збережіть створену презентацію. Назва файлу презентації – прізвище студента магістратури.

Рекомендації до створення презентації. Створення презентації залежить від особливостей доповідача та аудиторії, перед якою планується робити доповідь. Але бажано при її створенні враховувати наступні рекомендації:

- використовуйте стандартні шаблони презентації, бо вони вже пророблені дизайнером;
- обирайте необхідний стиль розмітки і рідше користуйтеся розміткою «Пустий слайд»;
- притримуйтеся того, що вільна, «невикористана» площа наочної поверхні, може складати до 30%; використана – не більше 70%;
- обережно змінюйте фон і кольорові співвідношення тексту та фону;
- використовуйте короткі текстові описи;
- якомога більше використовуйте схеми, таблиці, діаграми, малюнки;
- не застосовуйте багато об'єктів анімації;
- обережно використовуйте ефекти «виповзання» та «поява тексту по літерах» – вони суттєво сповільняють вашу презентацію;
- обережно використовуйте анімаційні ефекти для «останніх» об'єктів, інакше вони почнуть пересікати попередні та мерехтити в очах;
- дотримуйтеся єдиного стилю розміщення об'єктів;
- виберіть певні (однакові) ефекти для однакових за суттю об'єктів.

Основні рекомендації до відображення тексту:

- лаконічний текст сприймається краще, ніж текст, перевантажений додатковими елементами;
- в горизонтальній колонці бажано використовувати не більше 40-50 знаків, в тексті з більш довгими рядками важче шукати початок наступного рядка;
- шрифт, що найкраще читається, - 16-20 розміру, через два інтервали, не використовуйте шрифтів менше 10 пунктів;
- корисно зберігати спадкоємність шрифтів і не використовувати більше трьох накреслень;
- виділення (**напівжирний**, *курсив*, ущільнений шрифт) треба використовувати обережно. Надлишок виділених фрагментів може виглядати нав'язливо;
- корисно використовувати короткі абзаци, які містять перевагу над довгими, не розбитими на абзаци текстами;
- текст із обрамленням привертає більш пильну увагу, ніж без нього.

Рекомендації до створення таблиць для презентації:

- частіше застосовуйте лінії товщиною в 0,5 або 1 пункт, не використовуйте ліній товщиною більше 3-4 пунктів;
- не використовуйте більше 3-х стилів ліній у вашій таблиці;
- необхідно уникати оформлення таблиці подвійними лініями;
- застосовуйте центровані абзаци в заголовках таблиці;
- не використовуйте більше двох варіантів заливки осередку таблиці;
- уникайте заливки осередків таблиці сірим кольором (інтенсивність понад 30). Забезпечте зазор між текстом таблиці та її границею не менше 3 пунктів, а краще 6 або 9 пунктів;
- формуйте таблицю так, щоб був виділений тільки один рядок (колонка) з найважливішим результатом.

Рекомендації до створення діаграм:

- не зловживайте ефектами, це зменшує наочність вашої діаграми;
- використовуйте різноманітні варіанти штриховки;
- виділяйте червоним кольором найважливіший графік;
- використовуйте контрастні кольори, різноманітні штрихи для різних графіків;
- не використовуйте велику кількість графіків на одній діаграмі.

При **виборі кольорів** пам'ятайте, що по мірі комфортності / дискомфорності колірні поєднання розташовуються у наступному порядку (за убутанням):

- **зона комфортності**: синій на білому, чорний на жовтому, зелений на білому, чорний на білому, жовтий на чорному, білий на чорному, зелений на червоному, червоний на жовтому;
- **нейтральне сприймання**: білий на синьому, червоний на білому, синій на жовтому, оранжевий на чорному, жовтий на синьому, оранжевий на білому, білий на зеленому;
- **зона дискомфорності** (не рекомендується використовувати): червоний на зеленому, коричневий на білому, білий на коричневому, коричневий на жовтому, жовтий на коричневому, білий на червоному, жовтий на червоному.

Для нотаток:

Навчальне видання

ЖУРАВЛЬОВА Лариса Петрівна
КОТЛОВА Людмила Олександрівна
ПИРОГ Ганна Володимирівна

**Методичні рекомендації
до написання магістерських робіт з психології**

Методичні рекомендації

Надруковано з оригінал-макета автора

Підписано до друку 28.10.2019. Формат 60х90/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 2.8. Обл. вид. арк. 2.7. Наклад 100. Зам. 52.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (e-mail): zu@zu.edu.ua